

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

En haltande diskurspartikel

Ett samtalsgrammatiskt perspektiv på diskurspartikeln *halt* i ett tyskt vardagssamtal

Erika Linnéa Jönsson

Kandidatuppsats 15 hp

LI1301 Lingvistik, fördjupningskurs

VT 2014

Handledare: Cajsa Ottesjö

Examinator: Sally Boyd

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	3
2. Bakgrund.....	4
2.1 Vad är en diskurspartikel?.....	4
2.2 Abtönungspartiklar.....	7
2.3 Halt.....	8
2.4 Tidigare forskning om halt.....	9
3. Samtalsanalys.....	10
3.1 Material inom samtalsanalys.....	11
4. Metod.....	12
4.1 Material.....	12
5. Beskrivningar av halt i samtal.....	13
5.1 Halt tillsammans med so.....	14
5.2 Halt tillsammans med konjunktion.....	19
5.3 Halt för ordsökning.....	22
5.4 Halt som sammanfattande markör.....	24
5.5 Halt utan verb.....	27
6. Sammanfattande resultat.....	29
7. Diskussion.....	30
8. Transkriptionsnyckel.....	31
9. Litteraturförteckning.....	32
9.1 Internetkällor.....	33

1 Inledning

För en tid sedan hörde jag min tysk- och svenskspråkiga vän tala i telefon, på tyska. I var och varannan mening dök ordet *halt* upp och jag kunde inte begripa vad det skulle betyda. När hon lagt på frågade jag och fick svaret ”Det betyder ingenting, det är bara något jag säger”. Hur kan det vara så? Varför säger man någonting som inte har en betydelse? Vad jag inte visste då var att *halt* är en diskurspartikel och sådana partiklar har mera av en pragmatisk betydelse än en semantisk. ”Som löss i vår språkliga päls”, så kunde beskrivningen av diskurspartiklar låta år 1969 (Hentschel 1986 s. 1). De flesta forskare tyckte då att diskurspartiklar var onödiga utfyllnadsord, som inte tjänade något större syfte. Samma sak kan man även höra idag när vän-av-ordning klagar på programledarnas ”onödiga slöord” i radio, såsom *liksom*. Bland forskare är synen dock en annan och diskurspartiklar ses som nödvändiga bitar i både tal- och skriftspråk (Hentschel 1986 s. 1). För det föreligger faktiskt en skillnad på meningarna ”det går inte” och ”det går *ju* inte”. Med ett så litet ord som *ju* kan en hel sats modifieras och få en snävare betydelse. Det handlar om att uttrycka nyansskillnader genom tillägg av funktionsord utan egentlig egenbetydelse. Då det tyska språket är oerhört rikt på den här typen av diskurspartiklar (Helbig 1988 s. 11) är det intressant att studera närmare.

Den här uppsatsen undersöker tyskt talspråkmaterial, tillgängligt i den elektroniska korpusdatabasen *Datenbank für gesprochenes Deutsch*. Fokus ligger på den tyska partikeln *halt*, vilken inte är helt lätt att översätta till svenska. En av alla möjliga översättningar av *halt* lyder ‘nog, allt, faktiskt’ (Norstedts stora tyska ordbok 2008 s. 296). För att undersöka *halt* är ett redan inspelat, transkriberat och tyskt vardagssamtal utvalt. Undersökningen och analysen som görs på det utvalda samtalet utgår från ett samtalsgrammatiskt perspektiv och grundläggande teorier inom Conversational Analysis. Det förefaller som om *halt* inte tidigare undersökts ur ett samtalsgrammatiskt perspektiv med det syfte som denna uppsats har, varför detta arbete blir ett litet bidrag till forskningen inom samtalsgrammatik. Alla kommande ord och meningar inom hakparentes har jag själv översatt från tyska till svenska.

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att undersöka vilket kommunikativt syfte *halt* har i ett tyskt vardagligt samtal. Finns det några speciella mönster som upprepas vid användningen av *halt*? Var i satsen förekommer *halt*? Vad vill talaren uppnå när hon använder *halt*? Vilken betydelse har diskurspartikeln i förhållande till satsen i dess helhet? Hur kan man egentligen översätta *halt* till svenska?

2 Bakgrund

2.1 Vad är en diskurspartikel?

Diskursmarkör, uttryck som anger hur en syntaktisk, semantisk eller pragmatisk enhet förhåller sig till textsammanhanget eller talsituationen i övrigt (Svenska Akademiens Grammatik Inledning 1999 s. 163)

Så lyder definitionen av diskursmarkör enligt Svenska Akademiens Grammatik, härefter SAG. Det är en relativt bred definition och kan inkludera flera typer av ord eller fraser. Nationalencyklopedin gör ingen skillnad på begreppen diskurspartikel, diskursmarkör, pragmatisk partikel och samtalspartikel (NE 2014). Lindström gör däremot åtskillnad mellan primära och sekundära diskursmarkörer. Han menar att diskursmarkörer kan ses som en övergripande kategori, vilken kan delas in i primära diskursmarkörer, även kallade diskurspartiklar, samt sekundära diskursmarkörer. Diskurspartiklarna kan i sin tur kategoriseras i fyra undergrupper: dialogpartiklar, yttrandepartiklar, fokalpartiklar och modalpartiklar. De sekundära diskursmarkörerna delas in i expressiver, konjunktioner, adverb och pronomen (Lindström 2008 s.78ff). Denna uppdelning är syntaktisk-funktionell, då en sådan uppdelning ger färre kategorier än en enbart diskursfunktionell (Lindström 2008 s. 119). Enligt Lindström ingår diskursmarkörerna inte i yttrandets semantiska innehåll eller i den övergripande syntaktiska strukturen. Därför kan de utelämnas utan att yttrandets semantiska betydelse ändras (Lindström 2008 s. 78).

Avgränsningen och definitionen gällande diskursmarkörer inom lingvistik skiljer sig åt inte bara på individuell forskarnivå utan också i svensk och tysk litteratur. En del av den tyska terminologin har inte någon helt klar motsvarighet inom svensk lingvistik och vice versa, vilket kan vara problematiskt för en sådan här undersökning. Gemensamt för alla definitioner av diskurspartiklar är dock att de är oböjliga ord (Hentschel & Weydt 1990 s. 246). Definitionen av en partikel enligt Hentschel och Weydt lyder: ”Partiklar är ord utan lexikal och utan kategorisk betydelse” (Hentschel & Weydt 1990 s. 246). Lindström beskriver diskurspartiklar som en typ av grammatiska funktionsord, utan någon vidare egenbetydelse. De anger istället förhållanden mellan yttranden och, eller delar av dem (Lindström 2008 s. 79). Hentschel och Weydt skriver att tyska partiklar, i vid bemärkelse, kan vara ord från följande kategorier: prepositioner (ex *in, auf* [*i, på*]), konjunktioner (ex *und, denn* [*och, då*]), konjunktionella adverb (ex *aber, doch* [*men, dock*]), adverb (ex *vielleicht, sicher* [*kanske, säkert*]), abtöningspartiklar (ex *halt, mal* [*nog/faktiskt, oöversättlig*]), intensivpartiklar (ex *ganz, ziemlich* [*mycket, ganska*]), fokuspartiklar (ex *einzig, schon* [*enda, redan*]), svarspartiklar (ex *ja, nein* [*ja, nej*]) och negationspartikeln *nicht* [*inte*] (Hentschel & Weydt 1990 s. 248). Ordet *halt* klassificerar de som *abtöningspartikel*. En svensk översättning och

motsvarighet till denna term vore *modalpartiklar* men jag kommer konsekvent att använda termen abtönungspartikel i föreliggande uppsats. Detta för att den svenska och tyska terminologin skiljer sig åt i vissa avseenden.

Abtönungspartiklar är - och detta skiljer denna ordtyp från andra - specialanvändningar av ord som primärt har andra funktioner. Så är t.ex. *aber* [*men*] primärt en koordinerande och adversativ konjunktion i: *Er ist groß, aber schwach* [*Han är stor, men svag*]. *Aber* fungerar däremot som abtönungspartikel i utropet: *Du hast aber heute wieder rumgetrödelt!* [*Men idag har du också slarvat runt!*]. Abtönungspartiklar har en mängd olika semantiska, syntaktiska och pragmatiska egenskaper. Inom lingvistikens råder dock inte någon enighet om hur denna ordtyp bör avgränsas (Hentschel & Weydt 1990 s. 280ff).¹

DUDEN kan sägas vara tyska språkets motsvarighet till SAG. I över 130 år har DUDEN varit den avgörande instansen för frågor gällande tyskt språk och rättskrivning (DUDEN 28 februari 2014). DUDEN ger en bred definition av partiklar som oböjliga ord, men påpekar att det viktigaste klassifikationskriteriet för en partikel består i själva funktionen de utövar. DUDEN menar att partiklar är extra vanliga i talspråk där de fyller de mest olika funktioner. De kan t.ex. negera och intensifiera satser och visa vilken subjektiv inställning talaren har till det yttrade (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 588). Norrby & Håkansson menar att diskurspartiklar är gruppsammanhållande. De används identitetsskapande och skulle vara typiska för ungdomsspråk (Norrby & Håkansson 2010 s. 183) (givetvis använder även vuxna talare diskurspartiklar). Eftersom diskurspartiklar delas in i olika kategorier beroende på semantisk och syntaktisk funktion visas nedan två sammanställningar, en för svensk litteratur med utgångspunkt i Lindström (2008) samt en för tysk litteratur med utgångspunkt i Helbig (1988). Se schema 1 och 2. I sina definitioner utgår Lindström från svenskt talspråk medan Helbig utgår från både tyskt tal- och skriftspråk.

Lindströms diskursmarkörer, schema 1

Typ av partikel	Syntaktisk karakteristika	Funktion i yttrandet	Exempel
Dialogpartiklar	Kan ensam utgöra en fullvärdig talhandling i dialog.	Ge respons, uttrycka tveksamhet, uppbackning.	<i>mm, ja, nej, hm</i>
Yttrandepartiklar	Uppträder finalt, initialt eller i mediala inskott.	Antyder poängen i en redogörelse, pekar på orsaksrelation eller markerar reparation.	<i>duvet, förstådu, va, serni</i>

¹ Hela citatet är översatt från tyska till svenska av Erika Jönsson 2014.

Typ av partikel	Syntaktisk karakteristika	Funktion i yttrandet	Exempel
Fokalpartiklar	Syntaktiskt rörlig, men ej som fundament i huvudsats.	Fokuserar ett visst led inom yttrandet.	<i>ba, liksom, typ, sär, just</i>
Modalpartiklar	Uppträder typiskt i mittfältet i huvudsats och bisats.	Modifierar yttrandets sanningsvärde. Uttrycker talarens egen bedömning av utsagans sanningshalt.	<i>ju, nog, nu, väl</i>
Vissa expressiver	Uppträder oftast i början av satser.	Kan styra samtalet i en annan riktning. Protestmarkör.	<i>hallå, hej</i>
Vissa konjunktioner	Framför eller efter ett moderyttrande. Kombineras ofta med andra diskursmarkörer.	Anger additiva eller kontrastiva relationer mellan yttranden.	<i>att, eller, fast, men, och</i>
Vissa verb i imperativ	Uppträder i början av det yttrande som markören ansluter sig till.	Sociala rutinord, signalera något oväntat.	<i>titta, tänk, förlåt, kolla, vänta</i>
Vissa adverb	Placeras i satsens för- och efterfält.	Kan markera utvikning, specificering, återgång.	<i>alltså, förresten, tyvärr, iallafall</i>
Vissa pronomen	Som parentetiskt segment framför satsen.	Lystringssignal i början av yttranden. Ofta i övergångar från olika ämnen.	<i>du, hördu</i>

Helbigs diskurspartiklar, schema 2

Typ av partikel	Syntaktisk karakteristika	Funktion i yttrandet	Exempel	Svensk motsvarighet
Abtönungs-partiklar	Placeras efter det finita verbet. Förhåller sig till hela satsen. Alltid fakultativ. Står mellan tema och rema.	Uttrycker talarens egen inställning till det sagda. Ett slags metakommentar till yttrandet.	<i>eigentlich, doch, ja, schon, halt</i>	Modalpartiklar
Gradpartiklar	Uppträder oftast antingen före eller efter det fokuserade yttrandet.	Fokuserar en viss konstituent i yttrandet. Markerar en presupposition hos talaren.	<i>sogar, nur, noch, selbst, auch</i>	Fokalpartiklar
Steigerungs-partiklar (Ökande-partiklar)	Placeras alltid före ett adjektiv eller efter ett verb, vars grad det preciserar.	Anger graden hos en viss egenskap.	<i>sehr, ziemlich, ungewöhnlich, außerordentlich</i>	Adverbial
Svarspartiklar	Kan ensam utgöra en fullvärdig talhandling i dialog.	Svarar på frågor eller bekräftar andra yttranden.	<i>ja, nein, doch, eben, genau</i>	Dialogpartiklar
Negations-partiklar	Kan ensam utgöra ett yttrande eller vara en del av ett yttrande.	Negerar ett yttrande eller en sats.	<i>nicht</i>	Satsadverbial

2.2 Abtönungspartiklar

Abtönungspartiklar uttrycker inställningar, antaganden, värderingar och förväntningar hos talaren. De förhåller sig till hela satsen, samtidigt som de är begränsade till mittfältet. De står oftast framför remat och är alltid obetonade utom i imperativsätser då vissa kan vara betonade (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 591). Abtönungspartiklar kan i regel inte ensamma bilda svar på frågor och samma partikel kan ha olika betydelse beroende på i vilken typ av sats den förekommer (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 591). Abtönungspartikelns betydelse för satsen går ofta att parafrasera. Så ger DUDEN exemplet med abtönungspartikeln *ja*: *Der Vortrag war ja interessant! (Es wurde ein*

langweiliger Vortrag erwartet) [*Föredraget var ju intressant!* (*Ett långtråkigt föredrag var förväntat*)] (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 592). Att foga *ja* till satsen innebär här att talaren uttrycker att hon egentligen förväntat sig något annat, ett tråkigt föredrag, men blev överraskad då motsatsen inträffade.

2.3 Halt

Då *halt* är ett tyskt ord måste det också beskrivas utifrån tysk litteratur. I nuläget finns ingen litteratur som beskriver *halt* på svenska. *Halt* förekommer enligt DUDEN i påstående- och imperativsatser och är ibland utbytbar mot abtönungspartikeln *eben*, vilken översätts till *just*, *precis* (Prismas tyska ordbok 1984 s. 142). I påståendesatser betonar *halt* realiteten och oföränderligheten i ett sakförhållande. *Das Leben ist halt ungerecht (da kann man nichts machen)* [*Livet är faktiskt orättvist (åt det kan man inget göra)*] (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 593). I imperativsatser används *halt* ofta resignerande, *Nimm halt das Fahrrad! (...wenn du das Auto nicht willst)* [*Ta cykeln då! (...när du inte vill ta bilen.)*]. Många abtönungspartiklar hänvisar till lyssnarens förhandskänedom, såsom *ja* gör i meningen *Ich kann nicht kommen, ich habe ja Besuch* [*Jag kan inte komma, jag har ju besök*]. Tillägget av *ja* innebär att talaren förutsätter att lyssnaren redan vet besked om och känner till besöket (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 593)

Hur översätts *halt* till svenska? Eftersom det tidigare är konstaterat att många partiklar är ord utan kategorimatisk egenbetydelse är det svårt att hitta en översättning som även icke-modersmålstalare av tyska förstår. I Prismas Tyska Ordbok har *halt* två betydelser, en som interjektion och en som adverbial.

1 halt *interjektion* halt!; *halt, nun hab'ich's* stopp (tyst ett tag), jag har kommit på det

2 halt *adverbial, dialektalt* helt enkelt; nu en gång; *da kann man halt nichts machen* det kan man faktiskt inte göra något åt; *es ist halt so* det är nu en gång så (Prismas Tyska Ordbok 1984 s. 266).

Halt används som interjektion och adverbial. Detta stämmer väl överens med Hentschel och Weydts definitionen av abtönungspartiklar, att de är specialanvändningar av ord som primärt har andra funktioner. *Halt* är primärt en interjektion och sekundärt en diskurspartikel. I den något färskare Norstedts stora tyska ordbok beskrivs *halt* följande:

1 halt *interjektion* halt, stopp

2 halt *adverbial* dialektalt nog, allt, faktiskt (Norstedts stora tyska ordbok 2008 s. 296)

Nordstedts översättning av *halt* till 'nog, allt, faktiskt' kommer att i möjligaste mån användas som utgångspunkt vid översättningar av *halt* i denna uppsats. I föreliggande uppsats är det *halt* som adverbial som undersöks medan interjektionen *halt* inte kommer att beskrivas närmare. Att *halt* är dialektalt förklaras av att ordet främst används i södra Tyskland (Hentschel 1986 s. 13).

2.4 Tidigare forskning om halt

Helbig har beskrivit en mängd olika partiklar i *Lexikon deutscher Partikeln*, bl.a. *halt*. Han menar att det finns två typer av abtönungspartikeln, *halt₁* och *halt₂*. *Halt₁* skulle vara obetonat och förekomma i påståendesatser, där talaren signalerar insikten om det oåterkalleliga i det yttrade förhållandet. Vid användning av *halt₁* vill talaren överföra sin egen inställning till lyssnaren. Som exempel ger han meningen: *Das Spiel ist halt verloren. (Da können wir nichts machen.) [Matchen är faktiskt förlorad. (Vi kan inte göra något åt det.)]* (Helbig 1988 s. 158). Talaren använder *halt₁* för att uttrycka att någonting ligger till på ett visst sätt, och ingenting kan göras åt själva sakförhållandet (applicerat på exempelmeningen kan man inte göra någonting för att matchen inte ska vara förlorad). *Halt₂* uppträder i imperativsatser, är obetonat och uttrycker det givna förhållandet som enda möjliga konsekvens av en tidigare händelse. Det användas ofta tillsammans med ordet *dann* och med en resignerad eller uppgiven ton. Som exempel ger Helbig meningen: *Dann steh halt etwas früher auf! [Jamen gå helt enkelt upp lite tidigare!]* (Helbig 1988 s. 159). Gemensamt för *halt₁* och *halt₂* är att partikeln alltid uttrycker talarens egna inställning till sakförhållandet (Helbig 1988 s. 159).

Schlieben-Lange beskriver *halt* utifrån den tyska talspråksvariteten i München och kontrasterar *halt* mot två andra partiklar, *eh* och *fêi* (Schlieben-Lange 1979 s. 307). Enligt Schlieben-Lange kan *halt* aldrig stå i början av en sats utan endast i mittfältet och under vissa omständigheter i slutfältet. Dessutom kan *halt* inte utgöra en egen sats i motsats till vissa andra tyska partiklar såsom *gerade* och *eben*, som ofta sägs vara ett slags synonymier till *halt* (Schlieben-Lange 1979 s. 310). *Halt* skulle enligt Schlieben-Lange främst uppträda i fråge-svar-satser, t.ex. *Warum bist du denn so fad? - Ich bin halt krank (und kranke Menschen sind nicht besonders munter) [Varför är du så dämpad? - Jag är faktiskt sjuk (och sjuka människor är inte särskilt muntra)]* (Schlieben-Lange 1979 s. 312). *Halt* används i en reaktion på något annat, i detta fall i svaret på en fråga (Schlieben-Lange 1979 s. 312). *Halts* funktion skulle vara att hänvisa till ett redan känt faktum som lyssnaren egentligen bara har möjlighet att acceptera (Schlieben-Lange 1979 s. 313). Imperativ med *halt*, t.ex. *Geh halt! [Gå då!]* betyder att talaren vet att den tilltalade faktiskt kommer att gå sin väg och att ingen kommer att förundras när den tilltalade gör som den blir tillsagd (Schlieben-Lange 1979 s. 314).

3 Samtalsanalys

Samtalsanalys (engelska, Conversation Analysis, härefter CA) uppstod som disciplin och metod i USA i början av 1960-talet av bl.a. sociologen Harvey Sacks (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 15). CA är studiet av tal som produceras i vardagliga situationer, människor emellan (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 11). Disciplinen kan sägas vara en blandning mellan sociologi, lingvistik och socialpsykologi (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 3). En av CAs grundhypoteser är att vanligt samtal är organiserat, inordnat efter vissa mönster (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 15). Syftet med CA är att visa vilka uttalade förfaranden och sociolingvistiska kompetenser som underliggjer vid samtal (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 12). Även kontext runt yttranden är avgörande för tolkningar inom CA (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 18). Vid CA-analyser sätter forskaren inte upp några hypoteser om kommande resultat i förväg (Norrby 2004 s. 33). Istället utgår man från materialet, letar efter mönster och bygger sitt resultat på dessa mönster, vilket betyder att CA är en induktiv metod (Norrby 2004 s. 34). Eftersom ett enskilt yttrande alltid fälls i förhållande till det som redan sagts och samtalsdeltagarna alltid förhåller sig till detta, är det viktigt att ta hänsyn till samtalskontexten. Man utgår inte från en vidare kontext som t.ex. innefattar samhällelig eller kulturell inramning (Norrby 2004 s. 46). I Norrby (2004) nämns Heritage och hans uppställning av de fyra grundprinciper som CA vilar på:

1. All interaktion är strukturerad.
 2. Alla bidrag till interaktionen - t.ex. ett yttrande i ett samtal - är såväl kontextberoende som kontextförnyande.
 3. Alla detaljer i interaktionen är potentiellt av värde och inget kan således avfärdas som irrelevant, slumpartat eller felaktigt.
 4. Studiet av social interaktion sker bäst genom att studera naturlig, ”äkta”, interaktion.
- (Norrby 2004 s. 34)

Inom samtalsanalysen är tur och turkonstruktionsenhet (härefter TKE) två viktiga begrepp. En tur pågår så länge talaren har ordet och en ny tur börjar varje gång en annan samtalsdeltagare tar över ordet. Turer består i sig av en eller flera TKE:er. En TKE kan bestå av allt från ett ord till en sats. När en TKE slutar bildas turbytesplatser (härefter TRP) vilka möjliggör talarbyten (Lindström 2008 s. 127f). ”När två eller flera turer följer varandra uppstår en sekvens” (Lindström 2008 s. 56). Ett samtal består oftast av flera sekvenser som hålls samman av ett gemensamt fokus talarna emellan (Lindström 2008 s. 56). Samtal innehåller givetvis felsägningar och reparationer. Det finns olika typer av reparationer men det innebär alltid att en samtalsdeltagare försöker fixa ett problem som handlar om talproduktion, hörbarhet eller förståelse. Det handlar inte enbart om

egentliga språkliga fel utan om att återuppbygga talarnas ömsesidiga förståelse, t.ex. är ordsökning en typ av reparation. Reparationsprocesser framkallas av en problemkälla (t.ex. att talaren inte kommer på ett ord) som följs av ett reparationsinitiativ eller en reparationsmarkör (t.ex. tvekljud) och slutförs sedan i och med produktion av det sökta elementet. Reparationer kan antingen vara talarinitierade eller mottagarinitierade (Lindström 2008 s. 146). Alla samtal följer en så kallad preferensstruktur, t.ex. följs en fråga nästan alltid av ett svar. Prefererade responser är oproblematiske men om en talare inte följer preferensstrukturen uppfattas det som avvikande och som ett markerat drag. Rent allmänt prefereras de talhandlingar som skapar och upprätthåller enighet och sammanhållning framför sådana som resulterar i oenighet och splittring (Lindström 2008 s. 141f). Bockgård beskriver samtalsgrammatikens syfte tämligen kortfattat:

Syftet med samtalsgrammatiken är att upptäcka återkommande mönster i den språkliga verklighet som finns i samhället, och som vid en första anblick kan te sig tämligen kaotisk. Men den generalisering som detta kräver bör inte drivas för långt och ge en otillförlitlig eller överförenklad bild av det mångfacetterade språkande som existerar i samhället (Bockgård 2014 s. 5)

3.1 Material inom samtalsanalys

Materialet som undersöks inom CA är transkriberat samtal, inspelat i en så naturlig miljö som möjligt (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 3). Det betyder att inspelningarna inte genomförs i laboratorium eller på något sätt designas i förväg (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 12). Inom CA måste man vara medveten om att samtal som analyseras i första hand inte producerats för forskning utan för de människor som var närvarande under samtalet (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 14). Forskaren bör heller inte begränsa sig till tidigare teoretiska antaganden när slutsatser ska dras utifrån det material som finns att tillgå (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 20). Själva transkriptionen av samtalen är en viktig process av analysen. En transkription är första steget som gör en analys av det inspelade materialet möjlig (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 69). Syftet med CA är dock inte att transkribera samtal för att sedan kasta bort inspelningarna. Transkriptionen ses som en referens, ett hjälpmedel, för vidare analys (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 70). Att transkribera samtal handlar inte bara om att skriva ner vilka ord talarna använt. Det handlar om att vara så noggrann som möjligt och att få med inandningar, skratt osv (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 71). Givetvis kan man välja vilken noggrannhetsnivå man vill lägga sig på. Inom CA är det viktigt att ha stora samlingar med exempel för det fenomen som ska undersökas (Hutchby & Wooffitt 2008 s. 88). Vid forskning inom samtalsgrammatik bör man tänka på att samtal är ett starkt kontextberoende fenomen. De

strukturella mönster som man vill beskriva kan därför skilja sig åt mellan olika kommunikativa verksamhetstyper (Bockgård 2014 s. 4). Med andra ord är t.ex. samtal i undervisningssammanhang med stor sannolikhet inte ekvivalenta med ett samtal som utspelar sig kring köksbordet.

4 Metod

4.1 Material

Materialet som undersöks i denna uppsats är hämtat från databasen *Datenbank für gesprochenes Deutsch* [*Databank för talad tyska*], härafter DGD2. DGD2 kompletteras kontinuerligt och kan användas gratis för registrerade användare. Den 12e maj 2014 hade DGD2 8786 audio-korpusar som tillsammans utgjorde 2451 timmar och 9 minuters speltid. Audio-korpusarna är uppdelade i 19 kategorier, varav 12 av dessa är transkriberade. Korpusarna fångar en stor variation av tyskt talspråk. De är inspelade i olika geografiska områden, uppvisar olika typer av samtal, härstammar från olika år och innehåller både barn- och vuxenspråk etc. (DGD2 24 februari 2014). Den korpuskategori jag utgår från fortkortas FOLK (*Forschungs- und Lehrkorpus Gesprochenes Deutsch* [*Forsknings- och lärkorpus för talad tyska*]). FOLK innehåller inspelningar från åren 2007 till 2011 och har metadata kring varje samtal, t.ex. talarnas sysselsättning, ålder och kön. Talarna i FOLK består av 271 individer i åldern 2 till 71 år (FOLK 26 februari 2014). För att hitta *halt* i korpusen har en så kallad *Struktursensitive Metadatenuche* [*Strukturkänslig metadatasökning*] gjorts. Det innebär att man först och främst väljer vilket typ av samtal man är intresserad av. I detta fall är sökningen inställd på *tischgespräch* [*bordssamtal*], detta för att få upp träffar med så naturligt förekommande tal som möjligt. Intervjusamtal, undervisningssamtal och liknande har undvikits, då det i sådana samtal oftast är en samtalsdeltagare som är drivande och andra deltagare kan inta en mer passiv ställning, jfr. lärare och elev. En sökning på *tischgespräch* ger sju olika korpusträffar (9 april 2014). Jag har valt att undersöka en korpus med namnet FOLK_E_00055, inspelad i Tyskland, i området kring Rhein-Franken, den 5 oktober 2009. Samtalet är 2 timmar, 10 minuter och 3 sekunder långt och äger rum mellan fyra universitetsstuderande tjejer som träffas för att äta en gemensam måltid hemma hos en av samtalsdeltagarna. De brukade bo tillsammans i en gemensam lägenhet, men gör det inte längre. Under samtalets gång pratar de bl.a. om universitetet, den rådande boendesituationen, kollektivtrafik, sjukdomar och extrajobb. De fyra samtalsdeltagarna var respektive 23, 22, 21 och 22 år gamla när samtalet spelades in. Tre av talarna har tyska som modersmål och en har italienska. Italienskan (LM) flyttade till Tyskland 2009, samma år som samtalet äger rum, oklart exakt när (FOLK_E_00055 9 april 2014). Hela samtalet genomförs på tyska. Detta samtal passar bra för en samtalsanalys då deltagarna sedan tidigare känner varandra väl

och därför kan antas vara avslappnade och tala ledigt med varandra. Hela samtalet finns transkriberat och det går att markera och klicka i webbversionen av transkriptionen för att lyssna på samtalet 15 sekunder åt gången. Alla ställen där *halt* förekommer är manuellt excerperade från transkriptionen, totalt 122 stycken. Talarna förkortas NH, LM, AM och US vilka står för Nicola Hartmann, Loredana Martini, Anita Mercator samt Ulrike Schwarz. Alla namn, platser och känsliga fakta är fingerade och går inte att höra på webben, då dessa partier täcks med brus. Samtalet som undersöks i föreliggande uppsats är alltså redan transkriberat och finns att hämta direkt på webben. Jag har alltså inte gjort transkriptionen själv, även om detta rekommenderas för den CA-inspirerade analys som använts. Emellertid har jag kontrollerat transkriptionen mot inspelningen och vice versa ett flertal gånger. På sidorna nedan delges delar av transkriptionen. På raden direkt under originaltranskriptionen finns en glossning i kursiverad stil till svenska, gjord av undertecknad. Dessutom förekommer en idiomatisk översättning av transkriptionen längre ner. Jag har ej tagit med alla felsägningar, reparationer och dylikt i den helsvenska översättningen eftersom syftet är att ge en bild av samtalsinnehållet och inte att påvisa specifika ordval etc. Dessa redogörs istället för i glossningen. Ibland har vissa ord även lagts till i den idiomatiska översättningen, detta för att göra den mer begriplig.

5 Beskrivningar av halt i samtal

I korpusen återfinns totalt 122 ställen innehållandes minst ett *halt* samtidigt som *halt* yttras exakt 236 gånger. Med ställe menas ett längre stycke tal där samtalsdeltagarna diskuterar ett visst ämne och som har en tydlig början och slut. Oftast rör det sig om en till två sekvenser. Ett ställe kan alltså innehålla mer än ett *halt*. Eftersom det inom denna uppsats ramar är omöjligt att analysera alla 236 förekomster har jag valt ut fem stycken olika användningsområden som *halt* verkar inta och beskriver dessa mer ingående nedan. Exemplena är numrerade från (1) till (6). I alla exempel har jag använt en tysk fältstruktur och låtit den tyska terminologin stå kvar och kompletterat med en svensk översättning inom hakparentes. Eftersom det är just tyskt material som analyseras är det svårt, nästan en omöjlighet, att använda sig av svenska fältstrukturer för närmare analys. Den svenska idiomatiska översättningen av yttrandet har inte alltid samma ordföljd, vilket gör att en svensk fältstruktur inte skulle vara jämförbar med en tysk. För en svensk översättning av själva yttrandena, se den idiomatiska översättningen av transkriptionen. För symboler i transkriptionen, se transkriptionsnyckeln på sida 31.

5.1 Halt tillsammans med so

Ett mönster som återkommer är att *halt* ofta används tillsammans med partikeln *so* [så]. Ibland för att förstärka ett adverb eller adjektiv, t.ex. som på ställe (38): *Wenn du **halt so** viel einatmest dass du ohnmächtig wirst...* [När du **halt so** mycket andas in att du blir medvetslös...]. På samma sätt fungerar partikeln *så* i svenskan, t.ex. *När man bakar **så** mycket bröd att man får ont i huvudet...* Detta *so* är en typ av ökandepartiklar (se schema 2) och används för att ange graden hos någonting. I FOLK_E_00055 verkar *halt* + *so* användas som en fokalpartikel för att förtydliga och fokusera ett led i ett yttrande, se exempel (1) nedan. På alla ställen i (1) är NHs *halt*, rent syntaktiskt, fakultativa. NH skulle alltså kunna yttra samma meningar, utan *halt*, och yttrandenas betydelse hade inte ändrats. Däremot bidrar *halt* i (1) till att förtydliga och strukturera yttrandena. Placeras yttrandena i ett tyskt fältschema ser det ut som följande (för översättning, se respektive glossning i transkriptioner). Schemat är hämtat från Meibauer et al. 2002 s. 123:

Vorfeld [Förfält]	Finites verb [Finit verb]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Man	kann	so halt eine bestimmte Gene	ausschalten	
Das Problem	ist	halt nur oft		dass die dann nicht reinerbig sind
Die	waren	ja dann	getötet	halt

Och för bisatsen (Meibauer et al. 2002 s. 124):

Complementizer [Komplementerare]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Und eine Mutter die das Gen halt		manipuliert ist	oder so

I de två första yttrandena står *halt* i mittfältet, som ett fritt satsadverbial, precis som Schlieben-Lange beskriver typfallet av *halt* (Schlieben-Lange 1988). I det tredje yttrandet står *halt* i slutfältet och fokuserar *getötet* [dödade]. Enligt Schlieben-Lange sker en sådan placering bara i vissa fall, men hon specificerar inte detta närmare. I detta yttrande står *halt* mellan två syntagmer, *die waren ja dann getötet **halt** oder weg gegeben oder was weiß ich...* [de var ju då dödade **halt** eller bortgivna eller vad vet jag...] och används för att binda ihop syntagmerna med varandra. I det sista yttrandet förekommer *halt* i en bisats och står i komplementarfältet. Även här är *halt* fritt och skulle utan vidare kunna plockas bort utan att yttrandets betydelse ändras.

I de två första yttrandena i fältschemat ovan används *halt* när NH är säker på själva sakfaktan. I de två senare yttrandena använder NH *halt* när hon verkar vara osäker på sakfaktan. Detta antas eftersom hon lägger till *oder so* [eller så] i det fjärde yttrandet, vilket indikerar ett visst mått av osäkerhet. NH verkar alltså inte vara säker på om ordet *manipulerad* är det ord hon söker. Samma sak gäller i tredje yttrandet när NH säger *de var ju då dödade halt eller bortgivna eller vad vet jag...* Hon vet inte om råttorna blev dödade eller bortgivna och säger det även explicit, *eller vad vet jag*. Här kan NHs tillägg av *halt* ses som ett slags osäkerhetsmarkör för att indikera att ordvalet kanske inte riktigt är ekvivalent med det hon menar. Det kan också vara så att hon väljer mellan lämpliga ord som hon vet att alla samtalsdeltagare förstår. Det är som att NH räknar upp en lista, innehållandes tre möjliga öden för laboratoriemöss: de blir dödade, de ges bort eller så vet hon inte. *Halt* används som ett extra fokus på *getötet* vilket är tydligt när man lyssnar på NHs prosodi. I Nordstedts stora tyska ordbok (2008) översätts *halt* till både *nog* och *faktiskt*. Då *nog* uttrycker osäkerhet och *faktiskt* uttrycker säkerhet skulle en översättning av *halt* till *faktiskt* passa bra i de två första *halt*-yttrandena i (1) medan de två sista *halt* borde översättas till *nog*.

I (1) är det väldigt tydligt att diskurspartiklar gärna uppträder tillsammans med andra diskurspartiklar. *Halt* används här både tillsammans med abtönungspartikeln *nur* [bara], gradpartikeln *oft* [ofta] och ökandepartikeln *so* [så]. De gånger *halt* används tillsammans med *so* skulle bägge ord (*halt + so*) gemensamt kunna översättas till svenskans *sär* (reducerat *såhär*). Enligt Öqvist placeras partikeln *sär* alldeles eller strax före remat (Öqvist 1997 s. 7). Funktionen hos *sär* är samtalsstrukturerande och används när talaren vill referera till lyssnarnas sociala gemenskap/gemensamma sociala kunskap (Öqvist 1997 s. 9). Öqvist parafraserar *sär* till ”jag som talare, och du/ni som lyssnare, vet att det här uttrycken inte riktigt passar här, men du/ni vet vad jag menar” (ibid s. 9). Denna parafras samt beskrivningen av *särs* funktioner stämmer bra överrens på *halt + so*. *Sär* är enligt Lindström en fokalpartikel som fokuserar ett visst led inom yttrandet. Det NH vill fokusera är orden *manipuliert* [*manipulerad*], *getötet* [*dödade*] och *eine bestimmte gene* [*en bestämd gen*].

Uttrycket som kommer efter *halt so* i (1) är bl.a. *eine Gene ausschalten* [*stänga av en gen*]. Uttrycket *att stänga av en gen* får väl ses som ett slags liknelse från NHs sida. Genom *halt* förvarnar NH om denna liknelse och att den kanske inte är helt perfekt, eller som Öqvist skriver: ”jag som talare vet att detta uttryck inte riktigt passar här, men du vet vad jag menar”. Talaren kan därför foga *halt so* framför det ”ovanliga” ledet för att göra lyssnaren beredd på att ett ovanligt led är på intågande och kan kräva extra uppmärksamhet. I (1) används *halt* i yttrandet som inte hänvisar till lyssnarens förhandskänedom. Informationen som delges är helt ny och förekommer i

en längre tur där NH beskriver någonting okänt för de andra, nämligen hur det ligger till med genetikerna hos råttor. Nedan visas den del av samtalet som analyserats. Därefter följer en idiomatisk översättning av samtalet till svenska.

Samtalet handlar om laboratoriemöss och laboratorieråttor. AM har tidigare berättat att hennes syster tagit med sig två stycken till döden dömda laboratoriemöss hem till sig. NHs *schm* på rad 3 är en felsägning som hon själv reparerar genom att säga det ord hon verkligen menade, *bestimmte* [*bestämd*]. Tilläggas bör att det tidigare i samtalet framkommit att NH studerar medicin och antagligen därför vet och kan engagera sig såpass mycket inom samtalsämnet.

Exempel 1

1. NH also
 alltså
2. (0.32)
3. NH s wird immer (.) man kann **halt** so ne schm bestimmte gene
 s blir alltid (.) man kan **halt** so en schm bestämd gen
 ausschalten und gucken [was] passiert dann und so °hh (.)
 stänga av och titta [vad] händer då och så °hh (.)
4. AM [hm_hm]
 [hm_hm]
5. NH [und äh]
 [och äh]
6. AM [die waren tota]l (.) gestört die ratten äh die [die mäu]se
 [de var tota]l (.) störda best.art råttor äh best.art. [best.art. mö]ss
7. NH [ja]
 [ja]
8. AM die waren echt di[e hatten] echt_n (.) pro[blem]
 de var verkligen d[e hade] verkligen_n (.) pro[blem]
9. NH [ja] [das pro]
 [ja] [best.art. pro]
10. NH blem is **halt** nur oft dass die dann nich reinerbig sin
 blem är **halt** bara ofta att de då inte homozygoter är
 sondern mischerbig und die mit (.) den mit den mischerbige
 snarare heterozygoter och de med (.) de med best.art heterozygota
11. (0.49)
12. NH also wenn die_n vater hatten der gesund is und ne mutter die
 alltså när de_n fader hade som frisk är och en moder som
 das gen
 best.art gen
13. (1.02)
14. NH ah die de **halt** manipuliert is oder [so] dann ha kannst du hast
 ah som so **halt** manipulerad är eller [så] då ha kan du har
15. AM [hm_hm]
 [hm_hm]
16. NH du entweder reinerbig oder mischerbig und mit den mischerbigen
 du antingen homozygoter eller heterozygoter och med de heterozygota
 kannst du nichts anfangen
 kan du inget påbörja
17. (0.2)
18. NH °h (.) die waren ja dann getötet **halt** oder weg gegeben oder
 °h (.) de var ju då dödade **halt** eller bort givna eller
 was weiß ich was ma mit den rein a

vad vet jag vad ma med de homo a

1. NH alltså
2. (0.32)
3. NH det blir alltid (.) man kan **halt** så stänga av en viss gen och titta [vad] som händer då och så °hh (.) och äh
4. AM [hm_hm]
5. NH [och äh]
6. AM [de var helt] (.) störda råttor äh [möss] de var helt
7. NH [ja]
8. AM d[e hade] verkligen_ett (.) pro[blem]
9. NH [ja] [pro]
10. NH blemet är **halt** bara att de ofta då inte är homozygoter utan heterozygoter och med de heterozygota
11. (0.49)
12. NH alltså när de hade en fader som är frisk och en moder vars gen
13. (1.02)
14. NH ah som så **halt** är manipulerad eller [så] då har kan du har du
15. AM [hm_hm]
16. NH antingen homozygoter eller heterozygoter och du kan inte påbörja något med de heterozygota
17. (0.2)
18. NH °h (.) de var ju då dödade **halt** eller bortgivna eller vad vet jag vad man gör med de homozygota

En annan sekvens där *halt* används tillsammans med *so* [så] är i (2) vilken redogörs för nedan.

I (2) är det återigen NH som yttrar *halt + so*. *Halt* i NHs yttrande är även här fakultativt, däremot inte *so* på samma sätt, eftersom *so* kan ses som en närmare förklaring till vilken typ av kostplan det handlar om, t.ex. *det är en sådan kostplan, inte en sådan*, där *sådan* representerar två olika betydelser. *So* fungerar på samma sätt i (2), som ett slags katafor till *kostplanen* och är därför inte fakultativt på samma sätt som *halt*. I (2) står *halt*, precis som Helbig beskriver typfallet, mellan tema och rema och är placerat efter det finita verbet *ham*, reducerat *hat* [har].

Enligt Helbig uttrycker *halt* talarens egen inställning till yttrandet, och man kan gissa att NH, med sitt *halt* uttrycker en viss säkerhet kring kostplanen, och att mer information om kostplanen är att vänta. *Halt* används alltså i en sats som har en naturlig fortsättning på rad 30 vilket också det inledande *so* på rad 30 indikerar. Att bara yttra *och hon har halt so_n kostplan* utan att förklara närmare om vilken typ vore aningen märkvärdigt. Utan *halt* hade yttrandet verkat mer avslutande och en naturlig fortsättning hade kanske inte varit lika självklar. Genom att lägga in *so* på detta förklarande sätt försäkras sig NH dessutom att få behålla ordet och kanske är det därför som ingen talare tar vid i den korta pausen på rad 28. Placerar NHs yttrande i ett tyskt fältschema (Meibauer et

al. 2002 s. 123) ser det ut som följande:

Vorfeld [Förfält]	Finites verb [Finit verb]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Die	ham	halt so		n Ernährungsplan

Satsen är deklarativ. *Halt* står i mittfältet och är fakultativt. Semantiskt hjälper *halt* till att förtydliga NHs yttrande, att hennes syster *faktiskt* har en kostplan. Här handlar det om att uttrycka säkerhet kring ett fenomen snarare än osäkerhet. Därför borde *halt* här översättas till svenskans *faktiskt*. Eftersom det är helt ny fakta som NH presenterar på rad 28 kan *halt* inte sägas vara en abtönungspartikel som hänvisar till lyssnarens förhandskänedom på samma sätt som abtönungspartikeln *ja* gör enligt DUDEN. Snarare tvärtom, *halt* återfinns i ett yttrande som presenterar ny information, närmare bestämt bakgrundsinformation till ännu ett nytt faktum som presenteras på rad 32.

Nedan visas den del av samtalet som analyserats tillsammans med dess idiomatiska översättning. Detta samtal inleds efter en relativt lång paus i samtalet på 6.69 sekunder. På rad 20 initierar NH en tur genom att säga *min syster dansar ju*. Tidigare har samtalet kretsat kring intagandet av den gemensamma måltiden, att LM endast äter grönsaker, och hur nyttigt detta är. På rad 22 fortsätter NH med *och hon ähm* samtidigt som AM överlappar med *min syster också*, med märkbart glad och förvånad röst. Med tvekljudet *ähm* i slutet av NHs yttrande förväntar man sig att NH ska fortsätta att berätta om sin systers dans, men hon kommer förmodligen av sig p.g.a. AMs glada inskott. Efter en kort paus (rad 24) förtydligar NH sin systers förehavanden genom att yttra *ja asså så relativt mycket* på rad 25, kanske för att kontrastera sin syster mot AMs. Precis samtidigt (rad 26) yttrar AM återigen *min syster också*. Kanske uppfattade aldrig AM att hon fick någon respons på sitt yttrande på rad 23 av NH och väljer därför att upprepa sig. NH ger fortfarande ingen respons på AMs upprepning på rad 26 utan fortsätter istället med sin berättelse, vilket kan falla utanför preferensstrukturen. På rad 30 kommer NH till själva poängen, vilken knyter ihop det tidigare samtalsämnet med det nuvarande (LMs nyttiga mat). Samtalet glider sedan över till att handla om vilka sorts danser systrarna tränar samtidigt som kostplans-ämnet överges. På rad 26 är AM angiven som talare, men personligen tycker jag att det låter som US. Transkriptionen kommer dock från en officiell korpus och jag väljer att lita på dess data.

Exempel 2

19. (6.69)
 20. NH °h ((schnalzt)) meine schwester tanzt ja
 °h ((smaskar)) min syster dansar ju
 21. (0.46)

22. NH ((schmalzt)) und die [ähm]
((smaskar)) och hon [ähm]
23. AM [meine schwes]ter auch
[min sys]ter med
24. (0.85)
25. NH ja als[o so relativ vie]l
ja ass[å så relativt mycke]t
26. AM [meine schwester auch]
[min system med]
27. (0.71)
28. NH und die ham **halt** so_n ernährungsplan
och hon har **halt** so_n kostplan
29. (0.43)
30. NH so dass die a[bends n]ach fünf oder nach sechs glaub ich keine
så att hon om k[vällarna e]fter fem eller efter sex tror jag inga
31. LM [ja]
[ja]
32. NH kohlenhydrate mehr essen
kolhydrater mer äter
19. (6.69)
20. NH °h ((smaskar)) min system dansar ju
21. (0.46)
22. NH ((smaskar)) och hon [ähm]
23. AM [min sys]ter med
24. (0.85)
25. NH ja allts[å så relativt mycke]t
26. AM [min system med]
27. (0.71)
28. NH och hon har **halt** så_en kostplan
29. (0.43)
30. NH så om k[vällarna e]fter fem eller efter sex tror jag
31. LM [ja]
32. NH äter hon inga mer kolhydrater

5.2 Halt tillsammans med konjunktion

I (3) används *halt* tillsammans med konjunktionen *weil* [*eftersom*] i en bisats. I ett tyskt fältschema för bisatser (Meibauer et al. 2002 s. 124) ser det ut som följande:

Complementizer [Komplementerare]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Weil halt wenn	man des immer wieder in kleinen Mengen	einatmet	

Yttrandet består tidigare av en matrissats (*des is ja nich gut*) [*det är ju inte bra*] och åtföljs sedan av denna finala bisats (*weil halt we man des immer wieder in kleinen mengen einatmet*) [*när man hela tiden andas in det i mindre mängder*]. *Halt* uppträder här tillsammans med konjunktionerna *weil*

[*eftersom*] och *wenn* [när]. Enligt Andersson, Brandt, Persson och Rosengren kan *weil* användas för att ange ett skäl eller orsak som motivering till påståendet i den överordnade satsen. Detta skulle främst förekomma i informellt talspråk (Andersson et. al 2002 s. 298). Precis på det viset förekommer *weil* i sekvensen ovan. *Halt* i satsen är inte heller här betydelsebärande. Det fattas dock ett förtydligande efter yttrandet, som inte är fullständigt rent syntaktiskt. T.ex. ...*wird man vergiftet [blir man förgiftad]*. Alltså, *des is ja nicht gut weil halt we man des immer wieder in kleinen mengen einatmet (wird man vergiftet)* vore mer korrekt. Förmodligen kommer inte detta med i yttrandet eftersom AM inte riktigt vet vad hon ska säga och istället frambringar tvekljudet *äh* för att sedan blir avbruten av US på rad 48. AM fortsätter istället att förklara vad hon menar närmare på rad 52, då med en ny syntagm. Även i (3) används *halt* i en deklarativ sats som berättar om bakgrundsinformation (rad 46) till den nya informationen som presenteras på rad 52. *Halt* kan även sägas ge uttryck för säkerhet i AMs yttrande och översätts bäst till *faktiskt*. Nedan visas (3) tillsammans med idiomatisk översättning i dess helhet.

Deltagarna pratar om kolmonoxidförgiftning. AM berättar på rad 33 och 35 att hon läst om detta, men hon är bl.a. osäker på när det var. På rad 34 överlappar US med *gasexplosion* vilket hör ihop med det som tidigare sagts, värmesystemet i lägenheten, och har alltså inget med AMs yttrande på rad 33 att göra. Från rad 36 till 43 kommer de andra med uppbackningar till AM. På rad 44 säger AM att *då har jag redan tänkt så oh oh* med engelskt uttal på *oh oh*. AM syftar här på att hon gjort en koppling mellan det hon läst och värmesystemet i lägenheten. Hon tänkte *oh oh* och blev rädd. AM fortsätter på rad 46, *det är ju inte bra eftersom halt när man det hela tiden i mindre mängder inandas ah*. AM syftar på kolmonoxid. US svarar på rad 48 att AM inte behöver vara orolig, eftersom US själv levt med bostadens värmesystem (som tydligen innehåller något slags gas) i ett och ett halvt år och menar att hon (US) inte är förgiftad så AM behöver inte vara rädd att bli det heller. Samtalet fortsätter på rad 52 med att AM ungefär säger *ja men jag har ju tänkt anita du känner dig slö och du har huvudvärk*. Detta yttrande överlappas till stor del av skratt från de andra samtalsdeltagarna som ej tagits med i nedanstående transkription. När AM säger *anita* syftar hon på sig själv. AM menar att eftersom hon känt av vissa förgiftningssympton (slöhet och huvudvärk) är det inte omöjligt att hon blir förgiftad av värmesystemet i lägenheten.

Exempel 3

33. AM °h [ich hatte da] (.) ich hab da ich hab da so was (.)
 °h [jag hade då] (.) jag har då jag har då så något (.)
34. US °h [((quiekt)) gasexplosion]
 °h [((piper)) gasexplosion]
35. AM schlimmes gelesen n wann hab ich_s (.) grade wo des war hab

- hemskt läst n när har jag_det (.) just var det var har
 ich was über °h ne chronische (.) ce o vergiftung gelesen ja
 jag något om °h en kronisk (.) ce o förgiftning läst ja
 über (.) also chronische kohlenmonoxidvergif[tung °h]
 om (.) alltså kronisk kolmonoxidförgif[tning °h]
36. NH [was es nicht alles] gibt
 [vad det inte allt] finns
37. US ((lacht))
 ((skrattar))
38. (0.25)
39. AM hm
 [hm]
40. (0.24)
41. AM [was es nicht alles gibt (.) ja]
 [vad det inte allt finns (.) ja]
42. NH [was es nicht alles] gibt
 [vad det inte allt] finns
43. US ((Lachansatz))
 ((Antydning till skratt))
44. AM °h un da hab ich schon gedacht so oh oh
 °h och då har jag redan tänkt så oh oh
45. (0.26)
46. AM des is ja nich gut (.) weil **halt** we_man des immer wieder in
 det är ju inte bra (.) eftersom **halt** nä_man det hela tiden i
 klei[nen mengen] einatmet ä[h]
 mi[ndre mängder] inandas ä[h]
47. US [hm_hm] [ih]r
 [hm_hm] [n]i
48. US müsst euch ja jetzt nich fürchten wenn dann hab_s ich
 måste er ju nu inte frukta när då har_det jag
 ((lacht))[°h] ich hab jetzt einenhalf jahre mit dem boiler
 ((skrattar)) [°h] jag har nu ettoetthlvt år med best.art värmepanna
49. NH [((lacht))hm]
 [((skrattar)) hm]
50. US ge[lebt]
 le[vt]
51. AM [((lacht))]
 [((skrattar))]
52. AM [ja aber ich] hab ja ab auch [geda]cht ani[ta] du fühlst dich
 [ja men jag] har ju ab också [tä]nkt ani[ta] du känner dig
 schon schlapp du hast [kopfschmerz]en ((lacht)) °h h° °h h° [ja
 redan slö du har [huvudvä]rk ((skrattar)) °h h° °h h° [ja
 (.) °h hab i dann auch gedach]t [ja je]tz is ja ja jet[z j]etz
 (.) °h har i då också tänkt]t [ja n]u är ja ja n[u n]u
 reicht_s schon wieder °h ((lacht))
 luktar_de redan igen °h ((skrattar))
33. AM °h [jag hade då] (.) jag har då jag har då (.)
34. US °h [((piper)) gasexplosion]
35. AM läst något så hemskt när har jag det (.) just var det var har
 läst något om (.) ce o förgiftning ja om (.) alltså kronisk
 kolmonoxidförgif[tning °h]
36. NH [sicka grejer] det finns

37. US ((skrattar))
 38. (0.25)
 39. AM hm
 40. (0.24)
 41. AM [sicka grejer det finns (.) ja]
 42. NH [sicka grejer det] finns
 43. US ((Antydning till skratt))
 44. AM °h och då har jag tänkt så oh oh
 45. (0.26)
 46. AM det är ju inte bra (.) eftersom **halt** när_man andas in det i min[dre mängder] hela tiden ä[h]
 47. US [hm_hm] [n]i
 48. US måste ju inte skrämman upp er nu när jag ((skrattar)) [°h]
 49. NH [((skrattar)) hm]
 50. US har levt med värmesystemet i ett och ett halvt år [nu]
 51. AM [((skrattar))]
 52. AM [ja men jag] har ju och också [tänk]t ani[ta] du känner dig slö du har [huvudvärk ((skrattar)) °h h° °h h° [ja (.) °h då har jag också tänkt]t [ja n]u ja ja n[u n]u luktar_det igen °h ((skrattar))

5.3 Halt för ordsökning

I några sekvenser verkar *halt* förekomma som en ordsökningsmarkör. Här med utgångspunkt i (4) som visas i sin helhet nedan. Samtalet handlar om livmoderhalscancer och att man kan vaccinera sig mot detta. Både NH och AM har tagit vaccinet och på rad 53 menar NH att hon inte visste så mycket om vaccinet när hon lät vaccinera sig. Om hon visste det hon vet idag hade hon inte tagit vaccinet. Första gången *halt* förekommer i (4) är på rad 53 och då i slutet av ett yttrande som omringas av in- och utandningar. Även andra och tredje gången *halt* används i (4) åtföljs det av pauser. I ett tyskt fältschema (Meibauer et al. 2002 s. 123) illustreras yttrandena likt följande:

Vorfeld [Förfält]	Finites verb [Finit verb]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Du	bist	halt		
Du	muss	hal(t)		
Also des	is	halt		form sechzehn und achtzehn

Att avsluta med *halt* som på rad 53 görs förmodligen som ett led i en ordsökningsstrategi hos NH. Hon vet inte hur hon ska fortsätta efter *halt*, är tyst ett tag och börjar sedan om med en ny förklaring. Kanske för att NH själv insåg att hennes påbörjade förklaring var svårtolkad eller att hon inte får någon vidare respons. Dessutom kan ämnet i sig, livmoderhalscancer, vara känsligt och kanske försöker NH låta bli att nämna ett visst ord när hon på detta sätt börjar om. På rad 71

fortsätter NH sin tur som hon inledde på rad 69. Syntagmen blir således *also des is halt form sechzehn und achtzehn* [*alltså det är halt form sexton och arton*]. Förmodligen syftar NH på olika cancerformer eller vacciner när hon säger sexton respektive arton, men detta är oklart. Här skulle *halt* återigen kunna sägas ha de egenskaper som svenskans *sär* uppvisar och som redogjordes för i (1). "Jag som talare, och du/ni som lyssnare, vet att det här uttrycken inte riktigt passar här, men du/ni vet vad jag menar" (j.fr. Öqvist). När NH säger *form sexton och arton* är det oklart vad hon syftar på och kanske är det därför hon inleder turen med *halt*. På rad 75 används *halt* (något reducerat, utan /t/) återigen av NH. Här är det tydligt att *halt* används för att uttrycka säkerhet. *Du måste faktiskt vara försiktig, även fast du är vaccinerad*, något parafraserat. Detta är ett av NHs argument till att inte låta vaccinera sig (du måste ju ändå vara försiktig). Också här förekommer en kort paus efter *halt* och en annan syntaktisk enhet påbörjas efter denna paus som inleds med *du måste trotzdem* [*du måste trots det*]. NH initierar alltså till en reparation i sin egen tur och byter ut *halt* mot *trots det*. I (4) används *halt* alltid för att uttrycka säkerhet och bör därför översättas till *faktiskt*. Här används *halt* alltid när talaren redogör för bakgrundsinformation som hör till en längre redogörelse. Samtidigt förekommer *halt* när talaren är osäker på hur hon ska fortsätta sin tur. Kanske vet hon inte vilka ord hon söker. Det kan bero på att NH vill vara så tydlig som möjligt i sin beskrivning och därför prata så begripligt som möjligt, just för att de andra ska förstå. Trots allt argumenterar ju NH för sin sak (varför hon inte tycker att man behöver vaccinera sig) och då är det viktigt välja sina ord väl för att inte bli ifrågasatt.

Exempel 4

53. NH wenn (.) *also* *damals* *wusst* *ich* *noch* *nich* *so* *viel* *da*
när (.) *alltså* *förr* *visst* *jag* *ännu* *inte* *så* *mycket* *då*
drüber *aber* *mittlerweile* *ich* *hätt_s* *also* *ich* *glaub* *ich* *würd_s*
därom *men* *under tiden* *jag* *skulle_s* *alltså* *jag* *tror* *jag* *skulle_de*
nich *mehr* *machen* °h *du* *bis* **halt** °h
inte *mer* *göra* °h *du* *är* **halt** °h
54. (0.4)
55. NH *des is* *ja_n* *virus* *n[e]*
det är *ju_n* *virus* *n[e]*
56. AM [((schmalzt))]
[((smaskar))]
57. AM *genau*
precis
58. NH *und ähm*
och ähm
59. (1.24)
60. NH *du bist*
du är
61. (0.27)
62. NH *gegen zwei von diesen*
mot två av dessa
63. (0.46)

64. NH also es gibt (.) es is en ganzer virusstamm °h un du bist gegen
alltså det finns (.) det är en hel virusstam °h o du är mot
 zwei sorten aus diesem stamm bist du geschützt und es gibt aber
två sorter ur denna stam är du skyddad och det finns men
 noch
ännu
65. (0.83)
66. NH ganz viele [andere] (.) gegen die du nich geschützt b[ist]
väldigt många [andra] (.) mot de du inte skyddad ä[r]
67. AM [ja] [ganz viel annere]
 [ja] [väldigt många annra]
68. AM okay
 okej
69. NH also des is **halt**
alltså det är halt
70. (0.56)
71. NH [form sech]zehn un ach[tzehn da bist] du gegen geschützt und es
[form sext]on å ar[ton då är] du mot skyddad och det
72. AM [s heißt du] [ja]
 [s heter du] [ja]
73. NH gibt au noch
finns å ännu
74. (1.05)
75. NH fünfzehn andere gegen den du nich geschützt bis un du muss **hal**
femton andra mot de du inte skyddad är å du måste hal
 (.) du musst trotzdem zur vorsorge und du musst trotzdem
 (.) *du måste ändå till försorg och du måste ändå*
 vorsichtig sein du hast nur das risiko vielleicht en ganz
försiktig vara du har bara best.art risk kanske e mycket
 bisschen verringert
liten minskat
76. (0.2)
53. NH när (.) alltså då visste jag inte så mycket om det men då nån
 gång skulle jag alltså jag tror att jag inte skulle göra om det
 °h du är **halt** °h
54. (0.4)
55. NH det är ju_ett virus n[e]
56. AM [((smaskar))]
57. AM precis
58. NH och ähm
59. (1.24)
60. NH du är
61. (0.27)
62. NH mot två av dessa
63. (0.46)
64. NH alltså det finns (.) det är en hel virusstam °h och du är
 skyddad mot två sorter ur stammen men det finns fortfarande
65. (0.83)
66. NH väldigt många [andra] (.) mot vilka du inte är s[kyddad]
67. AM [ja] [väldigt många andra]
68. AM okej
69. NH alltså det är **halt**
70. (0.56)
71. NH [form sexton] och art[on är du] skyddad mot och det
72. AM [det betyder] [ja]
73. NH finns fortfarande
74. (1.05)
75. NH femton andra mot vilka du inte är skyddad och du måste **hal** (.)
 du måste trots det ändå vara försiktig du har bara förminskat
 risken väldigt lite
76. (0.2)

5.4 Halt som sammanfattande markör

Exempel (5) utspelar sig i slutet av samtalsämnet och yttrandena på både rad 84 och 88 kan ses som avslutande och sammanfattande. AMs *ja* i början på rad 84 låter sammanfattande och har en fallande intonation. Tystnaden på rad 93 indikerar även den att samtalsämnet är uttömt och att ingen har något mer att tillägga. Sätts yttrandet med *halt* från (5) in i ett tyskt fältschema (Meibauer et al. 2002 s. 123) ser det ut som följande:

Vorfeld [Förfält]	Finites verb [Finit verb]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Ja die deutschen Männer	sind	halt nicht so spendabel ne		

Yttrandet innehåller inte mindre än fem olika diskurspartiklar, abtöningspartiklarna *ja* och *halt*, negationspartikeln *nicht* och gradpartikeln *so*. Dessutom avslutas yttrandet med partikeln *ne*, en vanlig final konstruktion i tyska satser. Den skulle kunna översättas till svenskans *eller hur* men jag kommer inte att gå in på detta närmare, då *ne* kan ha ett lika brett spektrum som *halt*. I yttrandet på rad 88 av NH finns tre olika diskurspartiklar, *da*, *nicht* och *so*. NHs yttrande är så gott som en kopia av AMs yttrande på rad 84.

Diskurspartiklar har funktionen att vara gruppsammanhållande (j.fr. Norrby & Håkansson). Just denna funktion kan *halt* sägas ha här. Det är ett väldigt personligt konstaterande som AM gör på rad 84 men de andra verkar hålla med, om än inom humoristiska former med tanke på skratten, eftersom ingen säger emot. AM vet därför förmodligen redan om att hennes yttrande inte kommer att ifrågasättas och kan därför unna sig att använda *halt* och låta självsäker på rösten. Man kan säga att samtalsdeltagarna under denna sekvens enas om en gemensam uppfattning angående tyska män vilket får sägas vara både identitetsskapande och gruppsammanhållande. *Halt* uttrycker i AMs yttrande en säkerhet snarare än osäkerhet och torde därför bäst översättas till svenskans *faktiskt*. Nedan visas (5) samt översättning i dess helhet. NH och LM har tidigare berättat att de besökt en krog och blivit bjudna på drinkar av amerikanska turister. På rad 77 säger NH ungefär att *vi blev förvånade men de tyckte att det var normalt*. NH syftar då på amerikanerna och att det var normalt för dem att bjuda på drinkar medan hon själv med sällskap blev förvånade. På rad 84 gör AM ett krasst konstaterande. NH instämmer med början på rad 86 med nästan exakt samma yttrande. Det enda som skiljer NHs och AMs yttranden åt är att NH inte avslutar sin mening med ett adjektiv samt valet av partikel, AM använder *halt* och NH använder *da*.

Exempel 5

75. AM [ech]t (.) dass d_f frauen einge[laden]
[verklige]n (.) att de_f kvinnor inbj[uder]
76. NH [(war eh)]
[(var eh)]
77. NH °h genau wir waren alle so total erstaunt und und sie fand_s
°h precis vi var alla så totalt förvånade och och de fann_det
(.) normal
(.) normalt
78. US ((lacht)) °h super ((lacht))
((skrattar)) °h super ((skrattar))
79. AM ((lacht))
((skrattar))
80. NH ((lacht))
((skrattar))
81. (0.22)
82. LM °hhh
83. (0.2)
84. AM [ja die deutsch]en männer sind **halt** nich so [spendabel ne]
[ja de tys]ka männen är **halt** inte så [generösa nä]
85. US [((Lachansatz)) cool]
[((Antydan till skratt)) cool]
86. NH [nee des stimmt die deutschen]
[nää det stämmer de tyska]
87. US [((Lachansatz))]
[((Antydan till skratt))]
88. NH männer sind da nich so
männen är då inte så
89. (1.22)
90. LM ((Lachansatz))
((Antydan till skratt))
91. (0.56)
92. US ((Lachansatz))
((Antydan till skratt))
93. (2.84)
94. US die sin ja fast schon beleidigt wenn_se dann_n getränk ausgeben
de är ju nästan redan kränkta när_de då_n drink bjuder på
und dann nich des folgt was se sich eigentlich [erhofft ham
och då inte det följer vad de sig egentligen [väntade har
95. AM [ja]
[ja]
96. US ir]gendwie
på]nåttsätt
75. AM [verklige]n (.) att de bjuder kvi[nnor]
76. NH [(var eh)]
77. NH °h precis vi var alla verkligen så helt förvånade och och de
tyckte det var (.) normalt
78. US ((skrattar)) °h super ((skrattar))
79. AM ((skrattar))
80. NH ((skrattar))
81. (0.22)
82. LM °hhh
83. (0.2)

84. AM [ja de tysk]a männen är **halt** inte så [generösa ne]
 85. US [((antydan till skratt)) cool]
 86. NH [näå det stämmer de tyska]
 87. US [((antydan till skratt))]
 88. NH männen är då inte så
 89. (1.22)
 90. LM ((Antydan till skratt))
 91. (0.56)
 92. US ((Antydan till skratt))
 93. (2.84)
 94. US de är ju nästan kränkta när de bjuder på en drink och det som de förväntade sig egentligen [inte händer eller n]ått
 95. AM [ja]

5.5 Halt utan verb

I (6) handlar samtalet om staden *ag* (det riktiga stadsnamnet är censurerat) och stadens priser på hyror. Man kan tänka sig att AM här gör ett slags sammanfattning av diskussionen genom att använda *halt* med betydelsen *det är så det är och inget går att göra åt detta*. Denna betydelsen av *halt* beskriver Helbig, att talaren använder *halt* för att uttrycka att någonting ligger till på ett visst sätt, och ingenting kan göras åt själva sakförhållandet (jfr. Helbig 1988). Byter man ut *ag* mot t.ex. Köln blir det lättare att förstå, *Köln halt* (.). Detta yttrande ses som ett personligt - och i detta fall negativt - omdöme om en viss stad, nämligen att den är för dyr. Hela yttrandet på rad 117 ser märkligt ut. Kanske för att det fattas en preposition i transkriptionen i början av rad 117, förmodligen *in* [*i*] och för att *halt* kommer före det finita verbet. Jfr. *I stad_ag har alla alltför mycket pengar*, som är mer korrekt rent syntaktiskt. Eftersom stadsnamnet är överbrusat i webbversionen på transkriptionen är det svårt att höra och lista ut vad som egentligen sägs. En annan möjlighet är att *stadt_ag* står för stadens invånare, t.ex. *Kölnare halt* (.) *alla har alltför mycket pengar*. Eftersom korpusen är officiell väljer jag återigen att lita på datan den presenterar, att *stadt_ag* faktiskt representerar det som sägs, en stad. Att *halt* uppträder före det finita verbet *ham*, reducerat *haben* [*har*], bryter mot reglerna enligt Helbig (1988), som menar att *halt* alltid kommer efter det finita verbet. En tysk fältstruktur över yttrandet ser ut såhär:

Vorfeld [Förfält]	Finites verb [Finit verb]	Mittelfeld [Mittfält]	Verbalkomplex [Verbfras]	Nachfeld [Slutfält]
Stadt_ag		halt		

Här uppträder *halt* i mittfältet. Syftet med *halt* i (6) är att uttrycka talarens egna inställning till staden samt att sammanfatta diskussionen. Här används *halt* inte för att berätta om bakgrundsinformation, som redan är given på rad 115. Snarare tvärtom då *halt* brukas för att

sammanfatta och knyta ihop säcken och fokusera *stadt_ag*. En korrekt översättning av *halt* till svenska i detta yttrandet kunde vara *helt enkelt, alltså* eller *liksom*. Talaren vill fokusera själva staden och gör det genom att endast yttra stadens namn samt en fokuserande partikel. *Halt* får här ses som ett uttryck för att markera säkerhet. Nedan visas (6) i dess helhet. På rad 96 menar LM att hon inte kan betala 500 euro i hyra i *stadt_ag*, och därför bor hon inte där. NH svarar med att hon förstår, rad 98. LM fortsätter, rad 99, och säger *hälften* och på rad 102 kommer LMs fortsättning, *av lägenheterna är inte så bra*. NH och AM instämmer på raderna nedan och på rad 112 och 115 säger AM *jag förstår verkligen inte att stad_ag är så dyr*. LM överlappar med *inte jag heller* på rad 116. På rad 117 säger AM *°h stad_ag halt* följt av en kort paus. Efter pausen på rad 117 fortsätter AM med *har alla alltför mycket pengar*. Hela syntagmen blir *°h stad_ag halt* (.) *har alla alltför mycket pengar*. Yttrandet är samtidigt skämtsamt och AM menar att bostäderna är så dyra i *stadt_ag*, bara för att folk där har för mycket pengar.

Exempel 6

96. LM	aber (.) ich kann nich fünfhundert eu[ro (.) zahlen äh] men (.) jag kan inte femhundra eu[ro (.) betala äh]
97. NH	[nee (.) ((Lachansatz)) °h] [nää (.) ((Antydning till skratt)) °h]
98. NH	das kann ich [gut verstehen] det kan jag [bra förstå]
99. LM	[der (hä) (lf) (te)] [best.art. (hä) (lf) (t)]
100. AM	[voll] [helt]
101. AM	krass sjukt
102. LM	die wohnungen nicht (.) so gut sind [die sin]d auch äh av lägenheterna inte (.) så bra är [de ä]r också äh
103. NH	[ja] [ja]
104. LM	((Lachansatz)) ((Antydning till skratt))
105.	(0.31)
106. NH	al[t] gaml[a]
107. LM	[a]lt tja [ga]mla tja
108.	(0.23)
109. NH	ja ja
110.	(1.56)
111. LM	na ja nä ja
112. AM	vers[teh ich echt nich] förs[tå jag verkligen inte]
113. NH	[wahnsinn] [vansinne]
114.	(0.61)
115. AM	dass stadt_ag [so teuer is]

116. LM	<i>att stad_ag</i>	[så dyr är]	[ich auch ni]cht
			[jag också in]te
117. AM	°h <i>stadt_ag</i>	halt (.)	ham alle viel zu [viel ge]ld wahrscheinlich
118. LM	°h <i>stad_ag</i>	halt (.)	har alla mycket för [mycket pe]ngar antagligen
			[((Lachansatz)) ja]
			[((Antydan till skratt)) ja]
119.	(1.29)		
96. LM	men (.)	jag kan inte betala femhundra eu[ro (.) äh]	
97. NH			[näå (.) ((antydan till skratt)) °h]
98. NH	det förstår jag	[mycket väl]	
99. LM			[(hä) (lf) (ten)]
100. AM			[helt]
101. AM	sjukt		
102. LM	av lägenheterna (.)	är inte så bra	[de ä]r också äh
103. NH			[ja]
104. LM			((Antydan till skratt))
105.	(0.31)		
106. NH	gaml[a]		
107. LM		[ga]mla tja	
108.	(0.23)		
109. NH	ja		
110.	(1.56)		
111. LM	nå ja		
112. AM	jag förs[tår verkligen inte]		
113. NH			[vansinnigt]
114.	(0.61)		
115. AM	att <i>stad_ag</i>	[är så dyr]	
116. LM			[inte jag he]ller
117. AM	°h <i>stad_ag</i>	halt (.)	alla har alltför [mycket pe]ngar antagligen
118. LM			[((Antydan till skratt)) ja]
119.	(1.29)		

6 Sammanfattande resultat

Med ovanstående exempel i ryggen kan man säga, inte helt oväntat, att *halt* verkar inta olika funktioner beroende på var i satsen *halt* förekommer och beroende på vilka andra ord och fraser som omger *halt*. Det vanligaste är att *halt* förekommer i deklarativa satser i mittfältet och ofta i satser som delger bakgrundsinformation, förmodligen med betydelsen att förstärka talarens utsaga. Står *halt* i en bisats, står det tillsammans med andra ord på komplementerarplatsen. LM, som ej har tyska som modersmål, använder *halt* endast en gång. Hon använder det då på ett grammatiskt korrekt sätt på ställe 80, *un ann ham se halt gsagt ja aber... [och då har de halt sagt ja men...]*. Samtidigt tar LM inte mycket plats i samtalet överhuvudtaget. I FOLK_E_00055 används *halt* aldrig som interjektion och inte heller i frågesatser, vilket förmodligen har med materialet i sig att göra. Precis som DUDEN skriver används en diskurspartikel gärna tillsammans med andra diskurspartiklar, så även *halt* (DUDEN Die Grammatik 2009 s. 594). Samförekomsten med

diskurspartikeln *so* [så] är frekventast och används totalt 15 gånger. *Halt* uppträder dessutom ofta tillsammans med pauser, främst efter själva *halt*. *Halt* kan uttrycka både säkerhet och osäkerhet hos talaren, vilket också speglas i Nordstedts stora tyska ordbok (2008) som översätter *halt* till både *nog* och *faktiskt*. Eftersom andraspråkstalaren av tyska, LM, använder *halt* endast en gång skulle det kunna vara så att diskurspartiklar i allmänhet är en kategori av ord som inlärare av ett andraspråk tillägnar sig senare, men jag har inte hittat någon närmare information om detta. Müller citerar Aijmer i sitt arbete *Discourse Markers in Native and Non-native English discourse* vilket behandlar tysktalandes bruk av engelska diskurspartiklar:

If a non-native speaker uses discourse particles incorrectly or not uses them at all this may lead to misunderstandings. A structural and functional description of discourse particles will therefore be useful for learners [...] (Müller 2005 s. 243)

Eftersom det är oklart hur länge LM lärt sig tyska samt bara använder *halt* en gång är det svårt att dra några större slutsatser kring hennes bruk av ordet.

I det analyserade materialet förekommer bara, vad Helbig menar är, *halt*₁. Det är obetonat och används i påståendesatser där talaren vill överföra sin egen inställning till lyssnaren. I det analyserade materialet förekommer *halt* ofta när talaren yttrar en sats som har en personlig värdebedömning (jfr. *Ja die deutschen Männer sind halt nicht so spendabel ne* [*Ja de tyska männen är halt inte så generösa*]) eller när talaren vill fokusera ett visst led i yttrandet. I (1) används *halt* en gång mellan två satser, *die waren ja dann getötet halt oder was weiß ich...* [*de var ju då dödade halt eller vad vet jag...*]. Här har *halt* snarare funktionen av att vara fokalpartikel som fokuserar *getötet* [*dödade*] än en diskurspartikel som förhåller sig till hela yttrandet.

7 Diskussion

Syftet med föreliggande uppsats var bl.a. att undersöka vilket kommunikativt syfte *halt* har i ett tyskt vardagssamtal, om det finns speciella mönster som upprepas vid användningen av *halt*, var i satsen *halt* förekommer och vad talaren vill uppnå när hon använder *halt*. Resultatet visar att *halt* gärna kombineras med den andra partikeln *so* samt pauser. *Halt* förekommer främst i satsens mittfält, i yttranden när talaren vill delge bakgrundsinformation eller fokusera ett visst led i yttrandet.

Att bara analysera ett och endast ett samtal på det sätt som är gjort i denna uppsats gör att resultaten inte nödvändigtvis är applicerbara även på andra typer av samtal med andra talare. Att talarna använder *halt* på det sätt de gör kan bero på flera faktorer såsom talarnas idiolekter, dialekter eller andra sociolingvistiska faktorer såsom kön och ålder. Det kan även vara så att de påverkar varandra

genom sina sätt att tala. De fyra talare som språkar i det inspelade materialet är en homogen grupp där alla individer har samma ålder, kön och studerar på universitetet osv. Den enda som skiljer sig mer markant åt är LM med italienska som modersmål och tyska som andraspråk. Däremot är det inte känt hur länge LM studerat tyska. Eftersom materialet inte är kontrasterat mot något annat, är det svårt, och inte heller möjligt, att dra alltför generella slutsatser kring användandet av *halt*. I exempel (1), tredje yttrandet (*die waren ja dann getötet halt...*) används *halt* som en konjunktion. I hela FOLK_E_00055 händer detta bara en gång, men i framtiden vore det intressant att undersöka om detta sker även på andra ställen. Detta för att ta reda på om det bara är en slump att det används på detta sätt i exempel (1) eller om det faktiskt är återkommande.

Att översätta de tyska samtalssekvenserna till svenska innebär också vissa problem, då alla ord inte har en direkt motsvarighet och en stor del av yttrandets betydelse ligger på just ordval. Jag har valt att göra både en glossning samt en idiomatisk översättning av samtalsutdragen. Att översätta talspråk idiomatiskt är däremot i sig nästan en omöjlighet, då talspråk är fullt med pauser, felsägningar, tvekljud m.m. Sådana typer av inskott är dock givetvis relevanta för att få fram en korrekt betydelse och kan därför inte uteslutas hur som helst. Min förhoppning är att transkriptionerna ska vara förståeliga genom glossningen och den idiomatiska översättningen till svenska, även om man inte talar tyska.

Då Nordstedts stora tyska ordbok (2008) översätter *halt* till både *nog* och *faktiskt* är spännande, då dessa ord motsäger sig själva. *Nog* indikerar osäkerhet och *faktiskt* indikerar säkerhet. Kanske är det just detta som sätter fingret på *halt*, att *halt* kan indikera både säkerhet och osäkerhet beroende på hur det används. Samtidigt används *halt* (i alla fall i FOLK_E_00055) främst för att indikera säkerhet. I framtiden vore det intressant att närmare undersöka andraspråkstalare och deras bruk av diskurspartiklar och att kontrastera detta mot förstaspråkstalare. Att undersöka om bruket av *halt* skiljer sig åt med avseende på talares ålder, dialekt och andra sociolingvistiska faktorer vore också nödvändigt för att kunna dra större slutsatser kring *halt*. Det vore också intressant att göra något av en statistik analys, talarna emellan, för att se vilken av dem som använder *halt* oftast. Tyvärr var detta inte möjligt inom ramarna för denna uppsats.

Att ett så litet ord med enbart fyra fonem kan indikera hur en talare själv ställer sig till det yttrade och påvisa antingen osäkerhet eller säkerhet beroende på hur det används är i sig mycket intressant. Varför just en interjektion med betydelsen *stanna* fått funktionen av att vara diskurspartikel har inte undersökts närmare i denna uppsats, men kanske finns det någon underliggande etymologisk förklaring. Men frågan ”varför” är alltid svårt att svara på och kanske *ist es halt so [är det bara så]*.

8 Transkriptionsnyckel

Transkriptionsnyckeln är hämtad från Schütte, 2011.

(.)	Mikropaus på ca 0.2 sekunder
(2 . 6 2)	Pauslängd i sekunder
((skrattar))	Ickeverbala handlingar
°h	Inandning på ca 0.2-0.5 sekunder
h°	Utandning på ca 0.2-0.5 sekunder.
(mys / pys)	Tolkningen av vad som sagts är osäker och flera alternativ är möjliga
—	Vid märkbart sluddrande eller reduktion
[]	Överlappande tal

9 Litteraturförteckning

Andersson, Sven-Gunnar, Brandt, Margareta, Persson, Ingemar & Rosengren, Inger (2002) *Tysk syntax för universitetsnivå*. Lund: Studentlitteratur.

Bockgård, Gustav (2014) *Samtalsgrammatik* (under utgivning).

Dudenredaktionen (2009) *DUDEN die Grammatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch*. Mannheim: Dudenverlag.

Helbig, Gerhard (1988) *Lexikon deutscher Partikeln*. Leipzig: Enzyklopädie.

Hentschel, Elke (1986) *Funktion und Geschichte deutscher Partikeln. Ja, doch, halt und eben*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Hentschel, Elke & Weydt, Harald (1990) *Handbuch der deutschen Grammatik*. Berlin: de Gruyter.

Hutchby Ian & Wooffitt Robin (2008) *Conversation analysis*. Cambridge: Polity.

Lindström, Jan (2008) *Tur och ordning: introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Meibauer, Jörg, Demske, Ulrike, Geilfuß-Wolfgang, Jochen, Pafel, Jürgen, Ramers, Karl Heinz, Rothweiler, Monika & Steinbach, Markus (2002) *Einführung in die germanistische Linguistik*. Stuttgart, Weimar: J.B. Metzler

Müller, Simone (2005) *Discourse Markers in Native and Non-native English discourse*. Philadelphia: John Benjamin Publishing.

Norrby, Catrin (2004) *Samtalsanalys: så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.

Norrby, Catrin & Håkansson Gisela (2010) *Introduktion till sociolingvistik*. Stockholm: Norstedt.

Norstedts stora tyska ordbok tysk-svensk/svensk-tysk (2008) Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Prismas tyska ordbok Tysk-Svensk/Svensk-Tysk (1984) Stockholm: Bokförlaget Rabén och Prisma.

Schlieben-Lange, Birgitte (1979) *Bairisch eh - halt - fêi I*: Weydt, Harald (1979) *Partikeln der deutschen Sprache*. Berlin: de Gruyter.

Schütte, Wilfried (2011) *FOLK-Transkriptionskonventionen*.

Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson (1999) *Svenska akademiens grammatik Inledning*. Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.

Öqvist, Jenny (1997) *Jamen förr i tiden så va re ju mer sär "å vicken vacker hatt du har" Om partikeln 'sär's funktioner i samtal*. Institutionen för språk och kultur, Linköpings universitet.

9.1 Internetkällor

Datenbank für gesprochenes Deutsch, DGD2 (2014) *Beschreibung*. Hämtad 2014-02-24 från http://dgd.ids-mannheim.de:8080/dgd/pragdb.dgd_extern.sys_desc?v_session_id=55E643D40CD9529094014D439BE4238C

DUDEN (2013) *Über Duden*. Hämtad 2014-02-28 från https://www.duden.de/ueber_duden

FOLK_E_00055 (2014) Hämtad 2014-04-09 från http://dgd.ids-mannheim.de:8080/dgd/pragdb.dgd_extern.retrieval?v_session_id=E1C8EC7C35C8875FEEC8AEBDB94CC567&v_query_string=tischgespr%C3%A4ch&v_doctype=e&v_doc_id=FOLK_E_00055

FOLK (2014) *Forschungs- und Lehrkorpus Gesprochenes Deutsch*. Hämtad 2014-02-24 från <http://agd.ids-mannheim.de/folk.shtml>

Nationalencyklopedin (2014) *Diskurspartikel*. Hämtad 2014-04-14 <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/diskurspartikel>